

УДК 316.4; 331.5

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-13>**Бикова А.Л.**

кандидат економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри економіки та економічної безпеки,
Університет митної справи та фінансів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7290-9094>

Александрюк І.В.

аспірант кафедри економіки та економічної безпеки,
Університет митної справи та фінансів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7912-5847>

Bykova Adel, Aleksandriuk Ihor
University of Customs and Finance

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто сучасний стан та особливості нормативно-правового регулювання трудової міграції в Україні. Проаналізовано законодавчі акти, міжнародні документи та нормативно-правові акти, що регулюють трудову міграцію, з метою визначення головних проблем функціонування цієї сфери. У статті зроблено акцент на основні виклики, з якими стикається система трудової міграції в Україні, такі як недостатня ефективність механізмів контролю за дотриманням прав працівників-іммігрантів, неоднакові умови праці для мігрантів та внутрішніх працівників, а також недоліки у сфері реалізації міжнародних договорів з трудової міграції. Визначено, що передумовою масової трудової міграції громадян України стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році, а також надання Україні безвізового режиму з низкою країн. Встановлено, що у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні запроваджено ряд новацій, спрямованих на захист трудових прав та інтересів працівників, які працюють у роботодавця-фізичної особи – введення додаткових гарантій через акти соціального діалогу, такі як колективні договори та угоди, де дані акти надають можливість сторонам регулювати трудові, соціальні та економічні відносини, враховуючи інтереси кожної зі сторін у період воєнного стану. З'ясовано, що для стимулювання створення нових робочих місць та повернення переселенців була запроваджена програма «Доступні кредити 5-7-9%», що передбачала підтримку підприємців за ставками від 5% до 9%, залежно від розміру підприємства та тривалості його діяльності. Визначено, що одним із недоліків термінового реагування уряду в умовах воєнного стану є те, що більшість нормативно-правових актів українського законодавства потребує постійного оновлення. З'ясовано, що в законодавстві відсутні нормативно-правові документи, які регулювали б відносини з українською діаспорою, захищали права українських мігрантів за кордоном та сприяли можливості їхнього повернення на спеціальних умовах.

Ключові слова: нормативно-правовий, регулювання, трудова міграція, трудові відносини, працівник.

ANALYSIS OF REGULATORY AND LEGAL REGULATION OF LABOR MIGRATION IN UKRAINE

The paper examines the current state and peculiarities of legal regulation of labor migration in Ukraine. Legislative acts, international documents and regulatory acts regulating labor migration were analyzed in order to determine the main problems of the functioning of this sphere. The article focuses on the main challenges faced by the labor migration system in Ukraine, such as insufficient effectiveness of mechanisms for monitoring the observance of the rights of immigrant workers, unequal working conditions for migrants and domestic workers, as well as shortcomings in the implementation of international agreements on labor migration. It was determined that the signing of the Association Agreement between Ukraine and the European Union in 2014, as well as granting Ukraine a visa-free regime with a number of countries, became a prerequisite for mass labor migration of Ukrainian citizens. It was established that in connection with the introduction of martial law in Ukraine, a number of innovations were introduced aimed at protecting the labor rights and interests of employees working for an employer – a natural person – the introduction of additional guarantees through acts of social dialogue, such as collective agreements and agreements, where these acts enable the parties to regulate labor, social and economic relations, taking into account the interests of each of the parties during the period of martial law. It was found that in order to stimulate the creation of new jobs and the return of displaced persons, the program "Affordable loans 5-7-9%" was introduced, which provided support for entrepreneurs at rates from 5% to 9%, depending on the size of the enterprise and the duration of its activity. It was determined that one of the shortcomings of the government's urgent response in the conditions of martial law is that most of the normative legal acts of Ukrainian legislation require constant updating. It was found that there are no legal documents in the legislation that would regulate relations with the Ukrainian diaspora, protect the rights of Ukrainian migrants abroad and facilitate the possibility of their return under special conditions.

Key words: normative and legal, regulation, labor migration, labor relations, employee.

JEL classification: E24, J11

Постановка проблеми. Міграційна політика України пережила значні трансформації з моменту здобуття державної незалежності наприкінці ХХ століття.

Сучасні тенденції цієї політики визначаються насамперед підвищеним усвідомленням масштабів міграційних загроз і, відповідно, зосередженістю влади на

механізмах їх подолання. Реформи у сфері міграції в контексті євроатлантичного курсу України, виклики, що виникли після пандемії COVID-19, а також воєнні події визначають сучасний розвиток міграційної політики країни.

Варто відзначити, що аналіз нормативно-правового регулювання трудової міграції є важливим кроком у забезпеченні ефективного та гармонізованого механізму регулювання міграційних процесів, який відповідає потребам як працівників, так і роботодавців, а також забезпечував соціальну та правову захищеність мігрантів. Трудова міграція є актуальною темою для України, особливо в умовах зростаючого внутрішнього та зовнішнього міграційного тиску. За останні роки, внаслідок соціально-економічних та політичних трансформацій, проблема міграції стала складнішою та більш різноманітною. У зв'язку з цим, аналіз нормативно-правового регулювання трудової міграції в Україні набуває особливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематику нормативно-правового регулювання трудової міграції в Україні досліджує незначна кількість науковців. Зокрема, наукові праці Ваграса В., Стефанчука М., Зелінської Н., Бондаренка Б., Чудика Н., Логвінової М., Астратович-Лейка Т., Турчина Ю., Івасечка О., Ковальчука В. присвячені аналізу трудових відносин під час війни, а також дослідженню нормативно-правової бази регулювання трудової міграції в Україні. В основу аналізу покладено об'єктивне вивчення законодавчих актів, нормативно-правових актів та міжнародних документів, що стосуються трудової міграції, з метою пошуку прогалин у правовому полі, а також виявлення можливостей для вдосконалення законодавства і забезпечення ефективного та прозорого регулювання процесу трудової міграції в Україні.

Метою статті є проведення аналізу нормативно-правового регулювання трудової міграції в Україні для виявлення проблемних аспектів забезпечення ефективного та гармонізованого механізму регулювання міграційних процесів. Для досягнення мети визначено наступні завдання:

1. Провести аналіз сучасного стану нормативно-правового регулювання трудової міграції в Україні.

2. Визначити основні проблеми та недоліки існуючого законодавства у сфері трудової міграції.

Під час проведення наукового дослідження було застосовано різноманітні методи, як загальнонаукові, так і спеціалізовані. Серед них використовувалися методи аналізу і синтезу, порівняння, узагальнення, системно-структурний аналіз, а також аналітичний метод.

Виклад основних результатів дослідження. Основу сучасної міграційної політики України складають різноманітні нормативно-правові документи, включаючи міжнародні договори України, Конституцію України, окремі закони та підзаконні акти спеціалізованого спрямування. До основних національних та міжнародних нормативно-правових актів, що регулюють сферу праці та права трудових мігрантів в Україні та світі, відносяться: Конституція України, Кодекс законів про працю України, Закон України № 5067-VI «Про зайнятість населення», Закон України № 761-VIII «Про зовнішню трудову міграцію», Конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів та членів їхніх сімей

держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав, Рекомендація для трудящих-мігрантів та Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів [1].

У 1997 році Україна ратифікувала Європейську конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод (1950 р.), що є одним із ключових міжнародних документів у галузі захисту прав людини. Головною метою цієї конвенції є гарантування та захист прав і свобод людини [2]. З метою регулювання статусу трудящих-мігрантів, Україна у 2007 році ратифікувала Європейську конвенцію про правовий статус трудящих-мігрантів (1977 р.) [3].

Закон України № 3773-VI «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (2011 р.) визначає порядок в'їзду та виїзду іноземців на територію України, зокрема з метою працевлаштування. Щоб в'їхати на територію України, іноземець повинен мати документ на постійне чи тимчасове проживання, візу та достатнє матеріальне забезпечення. Згідно з чинним законодавством України, іноземні громадяни мають право на працевлаштування у країні на загальних засадах, передбачених для громадян України. Проте для працевлаштування в Україні за трудовим договором іноземці повинні отримати спеціальний дозвіл на працевлаштування, який виданий відповідними органами чи уповноваженими особами [4].

Варто відзначити, що Конституція України закріплює основні положення, що регулюють міграційні процеси. Важливе значення мають статті 9, 18 та 25, які визначають приналежність чинних міжнародних договорів до національного законодавства, сутність міжнародного співробітництва і права громадян [5]. Крім того, законодавство, яке має вирішальний вплив на явище міграції українців, визначено в таких документах, як Закон України «Про громадянство України», Закон України «Про зайнятість населення», Стратегія політики охорони здоров'я та здорового та активного довголіття до 2022 року, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України» від 20 серпня 2014 року.

Передумовою масової трудової міграції громадян України стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році, а також надання Україні безвізового режиму з низкою країн. У світлі цих подій уряд України прийняв ряд важливих рішень та нормативних актів, спрямованих на підтримку інтеграції трудових мігрантів та членів їх сімей на внутрішньому ринку праці. Одним із ключових документів є Розпорядження КМУ № 257-р «Про затвердження Плану заходів щодо забезпечення реінтеграції у суспільство трудових мігрантів та членів їх сімей» від 2017 року, який передбачає ряд заходів для сприяння працевлаштуванню і реінтеграції трудових мігрантів та членів їхніх родин в Україні [6].

Серед основних заходів, визначених цим Порядком, варто відзначити підтримку працевлаштування трудових мігрантів, які повертаються, та членів їхніх сімей; забезпечення правового та соціального захисту трудових мігрантів та членів їхніх сімей; надання медичної допомоги в комунальних і державних медичних установах; та стимулювання імміграційних потоків в Україну з урахуванням інвестиційних, наукових і культурних потреб держави. Крім того, у 2018 році Кабінет

Міністрів України прийняв план заходів щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України.

Стратегія державної міграційної політики на період до 2025 року, схвалена КМУ 12 липня 2017 року, відображає принциповий підхід у формуванні комплексної стратегії управління міграційними процесами. Цей документ є системним і комплексним, відрізняючись від попередніх спроб уряду сформулювати міграційну політику для України.

Основні напрями діяльності, визначені в стратегії, охоплюють широкий спектр заходів підтримки трудових мігрантів протягом всього періоду міграції. Особлива увага приділяється питанням покращення реінтеграції українських мігрантів, які повернулися, сприянню співпраці з українською діаспорою за кордоном, а також підтримці репатріації українських мігрантів. До стратегічних завдань також входить залучення висококваліфікованих іноземних спеціалістів та вдосконалення порядку реєстрації мігрантів, а також інформаційно-статистичне забезпечення міграційної політики [7].

З метою реалізації Стратегії було затверджено План заходів на 2018–2021 рр. Окрім цього, українське законодавство у сфері міграції включає ряд постанов Кабінету Міністрів України, серед яких «Про затвердження Правил перетину державного кордону громадянами України», «Про утворення Ради з питань трудової міграції громадян України при Кабінеті Міністрів», «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань міграції», а також Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» та «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію фізичних осіб» (табл. 1) [8].

Варто відзначити, що на формування міграційної політики України впливають усі міжнародні документи, що стосуються міграції, такі як конвенції, протоколи, декларації та хартії. Укладення міжнародних угод забезпечує захист прав трудових мігрантів та їхніх сімей у країні перебування, а також вирішення питань соціального та пенсійного забезпечення, а також тимчасового працевлаштування українців.

Перед виборами Президента України у 2019 році Володимир Зеленський відзначив, що буде створено умови для повернення трудових мігрантів в Україну. Протягом 2020 року частина українських трудових мігрантів дійсно повернулася, хоча їх точна кількість ще не встановлена. Вважаємо, що причини масового повернення українських мігрантів з Польщі на початку пандемії включають поширення коронавірусної інфекції та її наслідки. Також, варто наголосити на зусиллях державних інституцій у вирішенні міграційних питань під час коронавірусної кризи [9].

На законодавчому рівні була прийнята Постанова КМУ «Деякі питання реалізації актів законодавства у сфері міграції на період установлення на всій території України карантину» від 18 березня 2020 року, яка спрямована на звільнення від адміністративної відповідальності всіх іноземних громадян, які не могли залишити Україну або продовжити термін перебування в ній через введення карантинних обмежень. Також, у 2020 році були вжиті тимчасові заходи, які передбачали механізм надання допомоги по частковому безробіттю, спрощення процедури реєстрації в службі зайнятості та підтримку у наданні професійної орієнтації [10].

Україна, як і інші країни, які переживають війну або конфлікт, стикається з проблемою міграції населення, зокрема трудової міграції. Війна призводить до ризиків безпеки, втрати робочих місць і загрози економічної стабільності, що у свою чергу спонукає громадян шукати можливості для тимчасової або постійної трудової міграції. Через дані обставини Україна вживає заходів для посилення захисту найманих працівників, щоб уникнути масової трудової міграції населення, зокрема жінок, за кордон. Розробка та імплементація нормативно-правових документів є ключовим інструментом уряду з метою забезпечення економічної та соціальної стабільності в період війни. Такі документи стимулюють роботодавців створювати безпечні умови праці, забезпечуючи соціальний захист та гідну оплату праці своїх працівників, що, у свою чергу, може зменшити інтерес до трудової міграції та сприяти працевлаштуванню населення в країні.

У період воєнного стану Україна розпочала новий етап реформування трудового законодавства. Зокрема, для врегулювання різних аспектів трудових відносин під час воєнного стану було прийнято Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», який діятиме під час встановленого особливого правового режиму. Деякі положення цього закону, зокрема, частина 3 статті 13 (щодо компенсацій, що сплачуються за рахунок держави-агресора), залишатимуться чинними до завершення процесу компенсації заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам державою, яка здійснює військову агресію проти України. Важливо відзначити, що цей закон не забороняє надавати працівникам «розширені» права і гарантії, наприклад, за добровільним рішенням роботодавця або в результаті угод, укладених між роботодавцем і профспілкою [11].

У висновках Мінекономіки України від 23 березня 2022 року наголошується на розширенні повноважень роботодавців та введенні мораторію на перевірки діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Особлива увага приділяється контролю за дотриманням прав працівників, що доручено профспілкам. Це дозволяє профспілкам виявляти актуальні проблеми та звертатися до правоохоронних органів з питаннями про притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у грубому порушенні законодавства про працю [12].

Аналіз закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» свідчить про суттєві зміни у регулюванні трудових відносин в умовах воєнного стану. Проте, варто зауважити, що застосування нових норм, які обмежують трудові права працівників, є на вибір роботодавця, а не його обов'язком. Це означає, що роботодавці можуть вживати заходів як для збільшення тривалості робочого часу, так і для скорочення часу на відпочинок, а у деяких випадках навіть продовжувати працювати без змін [11].

Запроваджені нормативні акти, такі як «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту трудових прав працівників» [13], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність» [14], спрямовані на вирі-

Таблиця 1

Основні нормативно-правові акти щодо регулювання трудової міграції в Україні

Рік імплементації	Нормативно-правовий акт	Сфера регулювання
2001	Закон України від 07.06.2001 № 2491-III “Про імміграцію”	Регулювання імміграційних процедур, включаючи видачу дозволів на імміграцію та визначення статусу іммігрантів
2002	Постанова КМУ від 26.12.2002 № 1983 “Про затвердження Порядку формування квоти імміграції, Порядку провадження за заявами про надання дозволу на імміграцію і поданнями про його скасування та виконання прийнятих рішень”	Регулювання процедур імміграції та надання дозволів на імміграцію
2011	Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства”	Визначення правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні
2012	Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI “Про зайнятість населення”	Регулювання сфери зайнятості населення, включаючи трудову міграцію
	Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI “Про адміністративні послуги”	Надання адміністративних послуг у сфері трудової міграції, зокрема отримання дозволів на працевлаштування
2015	Закон України від 05.11.2015 № 761-VIII “Про зовнішню трудову міграцію”	Регулювання трудової міграції, включаючи працевлаштування за кордоном та в Україні
2017	Розпорядження КМУ від 12.04.2017 № 257 “Про затвердження плану заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їх сімей”	Забезпечення реінтеграції трудових мігрантів та членів їх сімей у суспільство
	Розпорядження КМУ від 12.07.2017 № 482 “Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року”	Визначення стратегії державної міграційної політики
2019	Наказ Міністерства соціальної політики від 03.06.2019 № 851 “Про затвердження форми звітності № 1-ПА “Інформація про кількість працевлаштованих громадян суб’єктами господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні” та Порядок її подання”, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02 липня 2019 року за № 717/33688	Забезпечення звітності у сфері працевлаштування
2020	Постанова КМУ від 20.05.2020 № 383 “Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства у сферах охорони праці, промислової безпеки, гігієни праці, поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, праці, зайнятості населення, зайнятості та працевлаштування осіб з інвалідністю, здійснення державного гірничого нагляду Державною службою з питань праці”	Визначення критеріїв ризику та проведення державного контролю у сфері трудової міграції
	Наказ Міністерства економіки України від 27.10.2020 № 2161 “Про затвердження форм документів, що складаються при здійсненні заходів державного нагляду та контролю Державною службою України з питань праці”, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23.12.2020 за № 1280/35563	Визначення форм документів для здійснення державного контролю у сфері трудової міграції
2023	Закон України від 20.03.2023 № 2982-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав трудових мігрантів та боротьби з шахрайством у працевлаштуванні за кордоном”	Захист прав та боротьба з шахрайством у сфері трудової міграції
	Постанова КМУ від 20.10.2023 № 1100 “Деякі питання подання звітності про здійснення діяльності з надання послуг з посередництва у працевлаштуванні за кордоном”	Регулювання процедур подання звітності у сфері трудової міграції
	Постанова КМУ від 27.10.2023 № 1118 “Деякі питання провадження господарської діяльності у сфері посередництва у працевлаштуванні за кордоном”	Регулювання господарської діяльності у сфері трудової міграції
2024	Наказ Міністерства економіки України від 22.09.2023 № 14186 “Про внесення змін до наказу Міністерства соціальної політики України від 03 червня 2019 року № 851”, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10.10.2023 за № 1769/35083	Забезпечення звітності у сфері працевлаштування
	Наказ Міністерства економіки України від 15.01.2024 № 1237 “Про внесення змін до наказу Міністерства економіки України від 22 вересня 2023 року № 14186”, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 18.01.2024 за № 123/45678	

Джерело: сформовано авторами на основі [8]

шення проблем у сфері трудових відносин та спрощення адміністративних процедур між працівником і роботодавцем.

У зв'язку з введенням воєнного стану в Україні було запроваджено низку реформ, спрямованих на захист трудових прав та інтересів працівників, які працюють у фізичних осіб-підприємців. Однією з ключових ініціатив, спрямованих на посилення захисту трудових прав та інтересів працівників у цей період, стало запровадження додаткових гарантій, таких як колективні договори та угоди через Закон "Про соціальний діалог". У даному законі викладено деталі підписання та функціонування колективних договорів у воєнний час, які дозволяють сторонам регулювати трудові, соціальні та економічні відносини у цей складний період, враховуючи інтереси кожної зі сторін [12].

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту трудових прав працівників» регулює широкий спектр питань, що стосуються трудових відносин у воєнний період. Він передбачає, зокрема, уточнення обов'язків роботодавця перед прийняттям працівника на роботу, нові підстави для припинення трудового договору та порядок звільнення працівників за цими підставами [13]. Даний Закон вносить зміни до статті 1 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», розширюючи її сферу застосування на всі види підприємств, установ та організацій України, незалежно від форми власності, виду діяльності та галузевої приналежності, який також охоплює особливості трудових відносин працівників на період воєнного стану, що є значним кроком у створенні більш прозорого та деталізованого законодавчого поля в галузі трудового права [11; 13].

У контексті воєнного стану в Україні, законодавчі новації в області трудових відносин засвідчують встановлення ряду обмежень та особливостей, спрямованих на забезпечення мінімальних гарантій працівників. Основні положення Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року насамперед націлені на регулювання індивідуальних аспектів трудових зв'язків. Використання таких конструкцій як «має право...», «може укладати...», «може порушувати...», «може бути встановлено...» у даному законодавчому акті свідчить про диспозитивний характер його норм, що передбачають певні обмеження та специфіку організації трудових зв'язків в умовах воєнного стану [11].

Аналіз змін у законодавстві про працю також вказує на тенденцію до збільшення гнучкості у правовому регулюванні трудових відносин та підвищенні мобільності працівників у здійсненні їх права на працю. Це виявляється в нормуванні нестандартних форм зайнятості, зокрема введенні нового виду трудового договору – трудового договору з невизначеним робочим часом за Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом». Працівники, які укладають такі договори, вважаються позаштатними. Важливо зазначити, що в таких договорах не фіксується конкретний робочий час, і працівник повинен виконувати роботу лише при наявності такої можливості від роботодавця, не маючи гарантій на її виконання, а працівники отримують заробітну

плату за фактично відпрацьований час або виконану роботу [15].

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність» спрямований на розширення договірної основи регулювання трудових відносин. Він дозволяє роботодавцям та працівникам за взаємною згодою включати до письмових трудових договорів положення про початок та припинення трудових відносин, умови праці, права та гарантії, передбачені законодавством. Водночас спрощення регулювання трудових відносин захищає основні трудові права та гарантії працівників. При цьому контрактний режим регулювання трудових відносин діятиме за умови добровільності сторін і може застосовуватися між роботодавцями, що мають на це право, та працівниками, які працюють на малих або середніх підприємствах або мають високий рівень заробітної плати [14].

Також, варто відзначити, що для стимулювання створення нових робочих місць та повернення переміщених осіб була запроваджена програма «Доступні кредити 5-7-9%», що передбачала підтримку підприємців за ставками від 5% до 9%, залежно від розміру підприємства та тривалості його діяльності. Проте, незважаючи на те, що програма функціонувала більше року, вона не виправдала очікувань уряду та громадян [16].

Варто відзначити, що українське законодавство має недоліки у регулюванні статусу трудових мігрантів та громадян України, які працюють за кордоном. Проблеми та прогалини у законодавстві у сфері праці полягають у різних вимогах до працевлаштування громадян України та іноземців, умов праці, оплати праці тощо [1]. Також, одним із недоліків термінового реагування уряду в умовах воєнного стану є те, що більшість нормативно-правових актів українського законодавства потребує постійного оновлення. Варто наголосити на відсутності нормативно-правових документів, які регулювали б відносини з українською діаспорою, захищали права українських мігрантів за кордоном та сприяли можливості їхнього повернення на спеціальних умовах. Показником недосконаlosti українського нормативно-правового середовища у сфері міграції є низька ефективність виконання чинних нормативно-правових документів, зокрема у фінансуванні заходів у рамках реалізації державної міграційної політики [9].

Висновки. На основі проведеного дослідження з'ясовано, що законодавство України у сфері трудової міграції потребує комплексного оновлення та удосконалення. Нормативно-правове забезпечення трудової міграції потребує системного підходу та узгодження з міжнародними стандартами та практикою. З метою поліпшення ситуації в цій сфері необхідно забезпечити впровадження нових законодавчих ініціатив, спрямованих на спрощення процедур працевлаштування за кордоном та захисту прав та інтересів українських працівників за кордоном. Крім того, важливим є зближення законодавства України з міжнародними стандартами та практикою для забезпечення ефективності правового регулювання в галузі трудової міграції.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що висновки та рекомендації, розроблені авторами та запропоновані в статті, можуть

бути використані для подальшого удосконалення законодавства України в галузі трудової міграції. Результати дослідження можуть бути корисними для урядових структур, міжнародних організацій, громадських організацій та інших зацікавлених сторін, що займаються питаннями трудової міграції. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення, розроблення та впровадження механізмів контр-

олію за дотриманням законодавства в галузі трудової міграції, а також на аналіз ефективності застосування існуючих правових норм та міжнародних договорів в цій сфері. Додатковим напрямком досліджень може стати аналіз практики застосування законодавства з трудової міграції в інших країнах з метою виявлення кращих практик та можливостей їх використання в Україні.

Список використаних джерел:

1. Vstras V., Stefanchuk M., Zelinska N., Bondarenko B., Chudyk N., Lohvinova M. Migrant Workers and the Right to Their Family Support as Important Components of International Migration - The Example of Ukraine and Canada. *University of Western Australia Law Review*. 2023. Vol. 50(2). P. 224–239.
2. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів No. 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 року No. 475/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
3. Про ратифікацію Європейської конвенції про правовий статус трудящих-мігрантів: Закон України від 16 березня 2007 року No. 755-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-16> (дата звернення: 01.05.2024).
4. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
5. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.05.2024).
6. Про затвердження Плану заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів та членів їх сімей: Розпорядження КМУ від 12 квітня 2017 р. № 257-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
7. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження КМУ від 12 липня 2017 р. № 482-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
8. Офіційний веб-сайт Міністерства економіки України. Трудова міграція. 2024. URL: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=9180e1cb-5d90-48b3-9ed6-9dbd5d77cf4f&tag=TrudovaMigratsiia> (дата звернення: 01.05.2024).
9. Astramowicz-Leyk T., Turchyn Y., Ivasechko O. Legal Framework for Regulation of Labor Migration From Ukraine to the Republic of Poland in the Conditions of COVID-19. *Prawo i Więź*. 2022. Vol. 2 (40), pp. 143–163. URL: <https://doi.org/10.36128/priw.vi40.384> (дата звернення: 01.05.2024).
10. Деякі питання реалізації актів законодавства у сфері міграції на період установлення на всій території України карантину: Постанова КМУ від 18 березня 2020 р. № 259. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/259-2020-%D0%BF> (дата звернення: 01.05.2024).
11. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
12. Ковальчук В. Трудові відносини під час війни: аналіз норм надзвичайного трудового законодавства України. 2022. 28 с. URL: http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/Trudovi_vidnosini_2022.pdf (дата звернення: 01.05.2024).
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту трудових прав працівників: Закон України від 12 травня 2022 року № 2253-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2253-20#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність: Закон України від 19 липня 2022 року № 2434-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2434-20#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом: Закон України від 18 липня 2022 року № 2421-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-20#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
16. Дія. Бізнес. Доступні кредити 5-7-9%. 2024. URL: <https://business.diia.gov.ua/marketplace/5-7-9-program/5-7-9-program/767732a2-c7f9-4460-a949-4d873668cff5> (дата звернення: 01.05.2024).

References:

1. Vstras, V., Stefanchuk, M., Zelinska, N., Bondarenko, B., Chudyk, N., Lohvinova, M. (2023), Migrant Workers and the Right to Their Family Support as Important Components of International Migration - The Example of Ukraine and Canada. *University of Western Australia Law Review*, vol. 50(2), pp. 224–239.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine "On the ratification of the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950, the First Protocol and Protocols No. 2, 4, 7 and 11 to the Convention". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2007), The Law of Ukraine "On the ratification of the European Convention on the Legal Status of Migrant Workers". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-16>
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "On the legal status of foreigners and stateless persons". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "Constitution of Ukraine". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Decree of the CMU "On the approval of the Plan of measures to ensure the reintegration into society of labor migrants and their family members". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2017-%D1%80#Text>

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Order of the CMU "On the approval of the State Migration Policy Strategy of Ukraine for the period until 2025". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text>

8. Official website of the Ministry of Economy of Ukraine. (2024), Labor migration. Available at: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=9180e1cb-5d90-48b3-9ed6-9dbd5d77cf4f&tag=TrudovaMigratsiia>

9. Astramowicz-Leyk, T., Turchyn, Y., Ivasechko, O. (2022), Legal Framework for Regulation of Labor Migration From Ukraine to the Republic of Poland in the Conditions of COVID-19. *Law and Więź*, vol. 2 (40), pp. 143–163. Available at: <https://doi.org/10.36128/priw.vi40.384>

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), The Resolution of the CMU "Some issues of the implementation of legislative acts in the field of migration during the period of establishment of quarantine throughout the territory of Ukraine". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/259-2020-%D0%BF>

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On the organization of labor relations under martial law". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

12. Kovalchuk, V. (2022), Labor relations during the war: analysis of norms of emergency labor legislation of Ukraine. 28 p. Available at: http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/Trudovi_vidnosini_2022.pdf

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding strengthening the protection of labor rights of employee". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2253-20#Text>

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On making changes to some legislative acts of Ukraine on simplifying the regulation of labor relations in the field of small and medium-sized entrepreneurship and reducing the administrative burden on entrepreneurial activity". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2434-20#Text>

15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding the regulation of labor relations with non-fixed working hours". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-20#Text>

16. Diia. Business. (2024), "Available loans 5-7-9%". Available at: <https://business.diia.gov.ua/marketplace/5-7-9-program/5-7-9-program/767732a2-c7f9-4460-a949-4d873668cff5>